

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 108
חשוון תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

סוכה ששפת החלון ממועטת 67 ס"מ

בין הסוכות הבעייתיות שפגש המוודד של "מוקד העירוב", במרפסות בתי העיר בני ברק, היתה מרפסת סוכה שהשטח הכשר שלה היה 73x80 ס"מ. בשיעור זה יש הכשר סוכה, לכל השיטות, שהשעור הגדול של ז' על ז' טפחים, הוא 70x70 ס"מ. אולם היה בצד אחד חלון גדול שמתחיל מגובה חצי מטר מהריצפה, והיתה לו אבן שפה בולטת מאוד כ-6 ס"מ, ומקצה האבן נשאר בסוכה רק 67 ס"מ פנויים עד סוף הכשר הסוכה. בעל הדירה ציין שעשו את הבליטה בכונה כדי שיוכלו לשבת עליה בסוכות במקום להכניס ספסל, אולם הם חשבו שיש במרפסת שיעור סוכה, וממילא לכל הדעות היא נחשבת בתוך הסוכה הכשרה, אבל בשנים האחרונות הם גילו שאין שיעור הכשר סוכה, אם מוודדים מקצה אבן שפת החלון.

והנה ידוע שדנו פוסקי זמנינו האם אפשר לצרף את השטח שבחלון עצמו להשלים לשיעור ז' טפחים, ובענין זה בעל הדירה החמיר כשיטות שלא

מזרפים, אבל כאן השאלה היא אחרת, משום שמתחת האבן של שפת החלון, ג"כ יש שיעור סוכה, ומעליה יש שיעור סוכה, ורק כנגד עובי אבן זו [בערך 4 ס"מ] היה חסר משיעור סוכה. נשאלת השאלה האם דבר קטן, שבולט רק במעט מגובה הסוכה כגון האבן שממועטת רק כנגד עוביה, בטל ואינו פוסל את שיעור הסוכה, או שמא גם זה ממועט, דהיינו שצריך קוביה של ז' על ז' טפחים בגובה ז' טפחים חלל ריק, כדי שיהיה אפשר לשבת בה. ולפ"ז יש לעיין מה

השיעור, האם גם מסמר שבולט מן הקיר בסוכה שהיא ז' על ז' מצומצמים ממועט משיעור סוכה ופוסל אותה.

וכן יש לעיין לפ"ז בסוכה שהיא י"ג טפחים על י"ג טפחים, ובמרכז הסוכה יש עמוד דק, ונמצא שאין בשום צד ז' על ז' פנויים לגמרי ולכאור היא תהיה פסולה, למרות שהשטח הוא יותר מפי שלש משיעור סוכה, דעכ"פ אין אפשרות לשבת בתוכה בז' על ז' מרובעים. והדבר צ"ע לדינא, ועיין בזה.

סוכה עם 37 ס"מ פסול, 43 כשר

סוכה נוספת שהיה קשה להכריע את דינה. היתה מרפסת צרה וארוכה, שרחבה הוא 80 ס"מ בלבד. מתוך שיעור זה חלק הסמוך לבנין הוא פסול, מחמת מרזבים וגגונים הבולטים בקומות שמעל המרפסת. האברך שגר בדירה זו ביקש ממוקד העירוב, שיבוא למדוד כמה נפסל, וכמה נשאר כשר. האברך ידע שאין לו 70 ס"מ כשרים, אולם אם המקום הפסול הוא פחות מג' טפחים, הרי הם מצטרפים לשיעור הכשר סוכה. המוודד הגיע ובדק במשך זמן רב, כיוון שהיה קשה לדייק את המידה, ונמצא שבחלק גדול מאורך הסוכה, בולטים מרזבים וגגונים עד 37 ס"מ, ויוצא שהמקום הכשר הוא רק 43 ס"מ.

הנה במקרה זה יש במקום הפסול יותר מג' טפחים, בין לשיעור הגר"נ ובין לשיעור חזו"א. וא"כ במצב כזה אין להחשיב את המקום הפסול כחלק מהסוכה, ויוצא שנשאר לו רק רוחב של 43 ס"מ שאין בהם שיעור סוכה כלל. אמנם במקרים כאלו אנשים מכשירים את הסוכה ע"י שמחלקים את המקום הפסול במחיצה, ומקטינים את שטח הסוכה, באופן שבתוך הסוכה יש רק פחות מג' טפחים מהמקום הפסול, ואז הם מצטרפים להשלים את שיעור הסוכה. וכידוע נחלקו פוסקי זמנינו האם מספיק לעשות צורת הפתח, וכך י"א בשם מרן הגר"ז אויערבך זצ"ל, ולעומת זאת דעת מרן הגר"ש ואונר זצ"ל

שאלות רבות בעירובים בחדש תשרי

בחדש תשרי היו שאלות רבות ומגוונות סביב נושא העירוב, הכולל עירוב חצרות ועירוב תחומין, לפני ראש השנה פנו אנשים רבים לברר על שיעור התחום המותר להם בהיותם צריכים ללכת למנין מסוים, לשמש כש"ץ או כבעל תוקע וכדומה. וכן אנשים שבני משפחתם שהו בביה"ח, והיו צריכים במשך היומיים של ר"ה לבוא לבקרים, ולא רצו לשהות כל הימים הנוראים בסביבת ביה"ח. חלק מהשאלות היו בערים המוכרות, שכבר דנו ומדדו את שיעור תחומם, וחלקם היו ממקומות חדשים, שהיה צורך לשבת ולמדוד ולעיין בדינם.

מדידת התחום להליכה לביהכ"ס בראש השנה

אחת השאלות מאדם ששהה ליד ישוב גרנות בצפון, והיה פחות מ-2000 אמה מבית הכנסת שבישוב גרנות עד תחילת הישוב ששהה בו, אבל כביש הכניסה היה מהכיוון הנגדי, והכניסה רחוקה 3000 אמה ומעט יותר, ולפיכך אין אפשרות להניח עירוב תחומין בישוב של בית הכנסת, כי הכניסה לישוב שלן בו אינה בתוך התחום. וכן אי אפשר לו לשבות בעיר שלן בה, משום שממנה עד בית הכנסת יש יותר מאלפיים אמה.

הפתרון במקרה זה הוא, להניח עירוב תחומין באמצע הדרך, באופן שגם ביתו וגם בית הכנסת יהיו בתוך אלפיים למקום הנחת העירוב. בצורה כזו אינו יכול לדון את כל הישוב כדי אמות, מפני שדין זה נאמר רק במי ששבות או מניח עירוב בתוך הישוב, משא"כ כשמניח באמצע הדרך, מווד אלפיים גם בתוך הישוב, והיכן שהן מסתיימות בישוב, אסור לו להמשיך יותר. לכן היה צריך לחשב היטב וללמדו שלא ילך בתוך הישוב מעבר לאזור בית הכנסת. כמו"כ היה צורך לתאם מקום מדויק להנחת העירוב. כדי שלא תהיה טעות, אמר לו המשיב שבמוקד, שכאשר יגיע למקום יתקשר, ואז המשיב הדרך אותו לפי המפה האווירית, היכן המקום המדויק שיניח בו את העירוב. ועפ"ז הוא הלך להתפלל תפילות הימים הנוראים בבית הכנסת.

כמו"כ היו אנשים שהתקשרו לזכות בעירובי התחומין המונחים בשכונות בירושלים, על מנת להגיע מרמות ומהשכונות המנותקות, אל הכותל המערבי.

עשרות פניות לבדיקת מקום הכשר בסוכות

לקראת חג הסוכות התפרסם בגליונות הקודמים שמוקד העירוב נותן אפשרות לקרוא למודד שיבדוק את שיעור המקום הכשר שבסוכה, משום שע"פ הנסיון יש הרבה סוכות שהגגות והמרזבים המחוברים לבנין, ממועטים חלק ניכר מהסוכה, ורבים טועים לחשב אותם בצורה לא נכונה. יש אנשים שממועטים מהמידה, ויש אנשים שמרבים על המידה, ובכל מקרה קשה לדעת לפי מראה עין מהו השיעור. למוקד העירוב יש את המכשיר המיוחד לבדיקת המקום המדויק של חוט העירוב, כדי לדעת לכוון את הלחי מתחתיו, ובמכשיר זה אפשר להשתמש גם למדידת המקום הכשר שבסוכה.

בעקבות הפרסום היו עשרות פניות למוקד, חלק שאלות של סוכות גדולות שנפסלו מעט, והרבה הם שאלות קריטיות של סוכות מצומצמות, שהמקום הפסול פוסל את כל הסוכה. המוקד ניסה לעמוד בלחץ הפניות, ואכן נבדקו עשרות סוכות, אולם לצערנו לא כולם קיבלו מענה לפנייתם, מחמת העומס הגדול שהיה מכל רחבי העיר. אנו מתנצלים בזאת מכל מי שלא נענה, ומקוים לשנה הבאה להרחיב את מספר המוודדים, ולזכות להמשיך לזכות את הרבים.

דברים דלהלן נביא חלק מהנידונים המעניינים שהיו במדידת הסוכות, אמנם איננו נכנסים בזה להכרעות ההלכתיות.

(בקובץ מבית לוי) ודעת מרן הגר"ג קרליץ שיבדלח"ט, שצריך דוקא דופן ז' טפחים והשאר בצוה"פ.

במקרה זה היתה בעיה הלכתית קשה ביותר, שאינו יכול לעשות גם את הפתרון הזה של הוספת פחות מג' טפחים. משום שצריך מצד אחד שהחלק הפסול יהיה פחות מג' טפחים לכל השיטות, גם לשיעור הקטן, ומצד שני שיהיה בה בסה"כ ז' טפחים כשרים גם לשיעור הגדול. והנה שיעור ג' טפחים להגר"ח נאה הוא 24 ס"מ, ולפי השיעור החדש הוא 22.8 ס"מ, וא"כ כדי שיהיה פחות מג' טפחים לכל השיטות יכול לצרף רק כ-22 ס"מ, וא"כ גם אם נצרף אותם לאותם 43 הכשרים נגיע רק ל-65 ס"מ, שאין בהם ז' טפחים לכל השיטות, והיינו שעדיין חסר לו ז' טפחים לשיעור חזו"א, ובסוכה דאורייתא מחמירים את שני השיעורים לחומרא.

גנת הרעפים מלטים קרוב ל-40 ס"מ

צוה"פ שמהלקת בתוך הז' טפחים

אברך אחר שנקלע לבעיה דומה לזו, הציע [וגם עשה לעצמו] פתרון מחודש, ע"י שתי צורות הפתח, אחת בסיום 22 ס"מ, מתחילת הסכך הפסול, ואז יש לו 65 ס"מ שהם ז' טפחים רק לשיעור הגר"ח נאה. ועוד צוה"פ לאחר 6 ס"מ, שהם בסה"כ 28 מתחילת הסכך הפסול, שהם פחות מג' טפחים לשיעור חזו"א, ובהצטרפות עם ה-43, הם 71 ס"מ שיש בהם ז' טפחים לשיעור חזו"א.

אולם יש לדון ולעיין הרבה בזה, האם צוה"פ שנמצאת באמצע הז' טפחים [של שיעור חזו"א], אינה מהלקת לגמרי את הסוכה, א"כ לא יעזור שיש עוד 6 ס"מ אחריה. ואפשר לשאול שאלה זו גם בסוכה של י' טפחים, ועשה צורת הפתח באמצע הסוכה, שנשאר ה' טפחים לכל צד, האם נחשב שאין כאן אף סוכה כשרה, או שמא הדין צוה"פ אינו מונע משני הצדדים להצטרף יחד, כיון שהם פתוחים לגמרי זה לזה. ומסביר אפשר להכריע בזה, אך לא מצאנו ראייה לדבר. וניתן לקוראים לעיין בכל זה.

סוכה ברוחב 68 ס"מ

מלבד הנידונים ההלכתיים שהיו סביב המדידה של המקומות הפסולים שבסוכות, היה פעמים רבות קושי ואחריות רבה להכריע על דיוק המדידה, שלפעמים סנטימטר אחד או חצי ס"מ, מבדיל בין סוכה כשרה לסוכה פסולה. באחת הסוכות היו 71 ס"מ לרוחב אורך הסוכה, ובשאר הסוכה היה עוד פחות משיעור זה. סוכה זו היתה ע"י פתיחת גג בקצה חדר הסלון. במקרה כזה אין אפשרות להחשיב פחות מג' טפחים נוספים מתקרת הסלון, כיון שהתקרה רחבה מד' טפחים, [אלא רק ע"י צוה"פ ודופן כנ"ל]. ואף כאשר המקום הפתוח הוא 80 ס"מ אלא שהסכך שממשיך עוד טפח לאחר הז' טפחים, נפסל מחמת מרוב שנמצא מעליו, ג"כ יש לצדד שהטפח נחשב כהמשך עם תקרת הגג ואינו מצטרף לסוכה כיון שבסה"כ המקום הפסול הוא יותר מד' טפחים. [ומש"כ ד' טפחים, משום שבסוכה גדולה שיש ז' טפחים מלבד הפסול, מעיקר הדין שיעורו בד' ולא בג', ועיין משנ"ב (סי' _ ס"ק) דיש להחמיר גם בזה בג' שאין ישנים תחתיו].

בעל הסוכה הבחין שהשכן בקומה עליונה, פותח מעל סוכתו גג גדול שמתקפל עם פתיחתו ונצמד לקיר, ובכל זאת יש לו גג עובי מסוים, וגם הוא אינו צמוד ממש, וא"כ הוא בולט ופוסל את הסכך שמתחתיו. ואמנם בלא"ה יש 10 ס"מ שנפסלים מחמת חתיכת פח שמסביב לגגון של בעל הסוכה, אך יתכן שהגג המקופל בולט יותר. הרי כיון ששיעור הסוכה מצומצם כ"כ, מספיק שיבלוט מעט וכבר יפסול את הסוכה. בעל הסוכה הזמין את המווד, אך גם למווד היה קשה לפסוק את הדין. הוא ישב ובדק זמן רב, וניסה לדייק עד כמה שאפשר, והגיע למסקנה שרוחב המקום הכשר הוא 68-69 ס"מ, ולא היה יכול להכריע בין 68 ל-69, וההבדל ביניהם משמעותי מאוד.

סנטימטר אחד מבדיל בין סוכה כשרה לסוכה פסולה

ידוע מש"כ בשיעורין של תורה למרן הקהילות יעקב זצ"ל, שלכתחילה מחשבים את הטפח 10 ס"מ, ושיעור סוכה הוא 70 ס"מ, וכך נוהגים לכתחילה. ומ"מ בשעת הצורך מעיקר הדין שיעור הטפח לחזו"א הוא 9.6 ס"מ, ולפ"ז ז' טפחים הם 67.2 ס"מ. אבל החזו"א הסתפק וצייד לומר ששיעור טפח שוחק

הוא 9.8 ס"מ, וכיון שהכלל מבואר בגמ' (עירובין דף) שצריך למדוד בכל דין להחמיר, והיינו שבישיעור סוכה צריך טפח שוחק, א"כ ז' טפחים של שיעור סוכה הם 68.6 ס"מ, ולפ"ז בסוכה הנ"ל, אם יש רק 68 ס"מ, יוצא שאין ז' טפחים שוחקות לשיעור חזו"א, זאת אומרת שבסנטימטר הזה שהסתפק המווד, תלוי נידון בעל אחריות כבדית משקל, האם הסוכה כשרה לכל הדעות, או שמא לא לכל הדעות [המקובלות להלכה]. המווד שהבין את המשמעות ההלכתית של המדידה, חזר שוב ומווד היטב במתניות, ולא היה יכול להכריע בענין. [כמובן שלהכרעת הדין בשעת הצורך, יש דעות שונות אצל מורי ההוראה, ואכמ"ל].

מדידות שלאחר חג הסוכות בדיני ממונות בין שכנים

לאחר ימי חג הסוכות, המשיכו להגיע למוקד העירוב, מספר בקשות מאנשים שמבקשים לבדוק את גודל הסוכה המדויק. והפעם המדידות התמוקדו בעיקר בדיני ממונות, כמה בעל הגג שבקומה העליונה, חייב להתוך מגגו, כדי לא לפסול לסוכה שמתחתיו. אנשים רבים הרחיבו את דירתם, ועשו שהגג יבלוט כדי שמי הגשמים יישפכו רחוק מהקיר ומהחלון, ולא שמו לב שהם מכסים על הסוכות שמתחתיהם, ואחרי שהשכן למטה פתח את הסוכה בערב סוכות, חשכו עיניו למראה הגג השוכב מעל סוכתו. הנידונים האלו גם כן היו עם הכרעות קשות, אי אפשר להחמיר במדידה, כיון שלפי זה השכן העליון יהיה צריך להתוך משלו.

כדרכו של עולם, יש אנשים ויש אנשים. במקום אחד הגיע הבודק בהזמנת השכן העליון, שביקש לדעת כמה הוא "מוזיק" על מנת להתוך מגגו. והתברר שאחרי ניכוי שאר הצינורות והדברים המכסים בלא"ה, נשאר שטח של 10 ס"מ לאורך 20 ס"מ בלבד, שרק מעל השטח הזה הוא פוסל את הסוכה ובכל זאת הוא אמר בביתחון שרוצה להתוך אפילו בשביל מעט, כי אין לו רשות להיות "מוזיק".

לאחר מכן עבר הבודק לסוכה אחרת, ושם המזמין הוא בעל הסוכה בקומה הראשונה, שביקש לדעת כמה השכן שבנה בגג הוציא גגון מעל סוכתו, התברר שאחרי ניכוי המסגרת של בעל הסוכה, יש עוד 20 ס"מ באורך 3 מטר שהעליון פוסל את סוכת התחתון, והשכן התחתון שאל את המווד אם יש לו עצה איך לדרוש את הדבר מהשכן העליון, כיון שכבר שנה שלימה הוא מדבר עימו על כך. איננו באים לשפוט, ואין לדון אדם עד שתגיע למקומו. ומ"מ כל אדם נקלע לפעמים לצד התובע, ולפעמים לצד הנתבע, וטוב להבין ולדעת שיש שני אפשרויות לכל צד לגשת את הדבר. ואכמ"ל.

כוללים רבים התחילו בלימוד עירובין

עם תחילת זמן חורף, התבשרנו על כוללים רבים שהתחילו בלימוד מסכת עירובין, וחלקם אף ייחסו את הדבר להוצאת הגליונות ומסירת השיעורים ברחבי הארץ, שהנושא של העירובים נעשה מוכר יותר, וגם קל יותר ונעים, לאחר הסיפורים והדוגמאות עם הסבר ההלכות.

אנו מודים ומתפללים שנוכה להמשיך ולהוסיף בחיזוק לימוד דיני עירובין וקיומם כהלכה, בכל בית ישראל. וכל המסייעים יתברכו בכל טוב, ברוחניות ובגשמיות.

ג.ב. ניתן לרכוש חוברות "פתח העירוב" של הנושאים האקטואליים על סדר המסכת. וכן "פתח העירוב" קובץ חבורות הלכתיות. וחוברת סיכום השו"ע ומשנ"ב. בטל' של מוקד העירוב: 054-8483320

**ניתן לתרום בכל רחבי הארץ
במכשירים של "גזרים פלוס"**

**וכן במערכת הטלפונית 03-7630585 שלוחה 323
או במכשירים של "קהילות", וכן בטל: 073-2757-008
עבור: "מוקד העירוב" בני ברק**

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM